

HARIDUS- JA NOORTEAMET

RIIGIEKSAMITE LÄBIVIIMINE

Juhised välisvaatlejale
2021

ÜLDIST

Riigieksamite korralduse õiguslik alus on sätestatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning haridus- ja teadusministri 15.12.2015. a määrusega nr 54 “Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord”.

Riigieksamite nõuetekohaseks läbiviimiseks moodustab Haridus- ja Noorteamet (edaspidi Harno) koolidest saadud info alusel **riigieksamikomisjonid** (edaspidi eksamikomisjonid), kelle ülesandeks on tagada eksamite korraldamine kohapeal ja eksamikorrast kinnipidamine. Eksamikomisjonis on vähemalt kolm liiget. Iga 20 eksaminandi kohta peab olema üks komisjoni liige. Kui ühest gümnaasiumist osaleb eksamil vähem kui 15 õpilast, moodustatakse gümnaasiumidevaheline eksamikomisjon ning eksamigruppides on mitme kooli õpilasi. **Riigieksami läbiviimise ja riigieksamikorrast kinnipidamise eest vastutab eksamikomisjon.**

Kui eksam toimub mitmes eksamiruumis, peab igas ruumis olema vähemalt üks eksamikomisjoni liige, kes ei ole antud riigieksamiaine õpetaja.

Eksamikomisjoni esimees on üldjuhul kooli direktor. Esimees ei tohi olla riigieksami õppeaine õpetaja. Komisjoni esimees vastutab eksamite ladusa korralduse eest.

Kooli direktor tagab riigieksamimaterjalide paketi õigeaegse koolijõudmise, säilimise ja konfidentsiaalsuse ning tagastamise. Kirjaliku eksami või eksamiosa materjalid jõuavad kooli eksamipäeva hommikul ning tagastatakse vahetult pärast eksami lõppu. Riigieksami kasutamata materjalidest koopiade tegemine on kuni riigieksamitunnistuste väljastamiseni keelatud.

Riigieksami **välisvaatleja** on Harno esindaja ning seeläbi ka riigi esindaja riigieksamil, **kes jälgib eksamikorrast ja protseduurireeglitest kinnipidamist**, vajadusel sekkub eksami läbiviimisesse ja annab eksami toimumise kohta tagasisidet Harno-le. Välisvaatleja on igas eksamiruumis. Välisvaatleja on oma tegevuses sõltumatu ning ei tohi olla seotud kooliga, kus ta eksamit vaatleb.

NB! Eesti keele kui teise keele suulise osa eksami läbiviimisel osaleb kaks hindajat: kooli hindaja ja välisvaatleja. Välisvaatleja puudumise korral jälgib suulise osa läbiviimist välisvaatleja. Sellisel juhul hinnatakse eksami suulist osa hiljem salvestiselt.

Välisvaatlejal ja eksamikomisjonil on ühine eesmärk – tagada eksamite nõuetekohane korraldus, mille aluseks on eksamikomisjoni ja välisvaatleja koostöö ning vastastikune usaldus. Nii eksamikomisjon kui ka välisvaatleja peavad tagama kõikidele eksaminandidele võrdsed tingimused eksami sooritamiseks ning taunima ja takistama igasugust ebaausat käitumist eksamil.

Kõik kirjalikud riigieksamid algavad kell 10.00. Välisvaatlejad ja eksamikomisjoni liikmed peavad kohal olema hiljemalt kell **9.15**.

Riigieksamite ajad on kehtestatud haridus- ja teadusministri määrusega.

JUHISED NAKKUSE RISKIDE MAANDAMISEKS EKSAMITE KORRALDAMISEL

ENNE EKSAMIT

1. Riigieksamiruumid on hajutatud eri korrustele, tiiba vm hoone ossa, sh aulasse ja/või võimlasse, auditooriumisse, raamatukogu lugemissaali, aatriumisse, koridori vms.
2. Eksamiruumis on paigutatud mööbel nii, et eksaminandid saaksid istuda ühekaupa üksteist häirimata ja arvestades nakatumise maandamiseks vajalikku distantsi 2 meetrit.
3. Eraldi laudad on eksamikomisjoni liikme(te)le ning välisvaatlejale.
4. Eraldi laud või laudad on eksamimaterjalide hoiustamiseks ja eksamitööde vastuvõtmiseks.
5. Ruumides on nõuetekohane ventilatsioon. Ruume õhutatakse enne eksami algust, eksami vaeajal ja eksami ajal vastavalt vajadusele. Selle eest vastutab riigieksamikomisjon.
6. Eksaminandid on enne eksamiruumi sisenemist pesnud käsi sooja vee ja seebiga.
7. Eksaminandil ei tohi olla eksamiruumis koolikotti, üleriideid ega muid eksamil mittevajalikke esemeid. Kool loob võimalused nende esemete turvaliseks hoiustamiseks. Kui esemeid pole võimalik eksamiruumist väljaspool hoiustada, siis eraldatakse need eksaminandidest.
8. Eksaminandil võivad eksamiruumis olla kaasas vajalikud ravimid ja kohane söök-jook, mille tarbimine ei sega teisi – ei lõhna tugevalt ega tekita müra.
9. Eksaminandil võib eksamiruumis olla kaasas isiklik käte puhastusvahend. Pudelit ei jagata teistega ning see peab olema nähtaval kohal laua peal kogu eksami aja. Eksaminand desinfitseerib käsi vastavalt enda vajadusele.
10. Eksaminand võib eksamile tulla oma maskiga. Maski peab kandma kogu eksami aja, v.a söömise ja joomise ajal.
11. Eksaminand ei tohi tulla eksamile juhul, kui tema SARS-CoV-2 test on osutunud positiivseks enne eksami toimumist või ta on olnud COVID-19 haigestunuga nakkusohtlikul perioodil (kuni 10 päeva enne eksamit) lähikontaktis.
12. Lähikontaktne on isik, kes puutus haigega kokku nakkusohtlikul perioodil täites vähemalt ühte allolevatest tingimustest:
 - on viibinud koos COVID-19 haigega vähemalt 15 minutit ja kuni 2 meetri kaugusel;
 - on olnud otseses füüsilises kontaktis COVID-19 haigega (nt kätlemine);
 - on olnud otseses kontaktis COVID-19 haige eristega ilma kaitsevahendeid kasutamata (nt on peale köhitud, kasutanud patsiendi salvrätti paljaste kätega);
 - on viibinud üle 15 min COVID-19 haigega ühes ruumis (nt klassiruumis, nõupidamisruumis), kus ei ole piisavat õhuvahetust ja/või ei kasutatud isikukaitsevahendeid.
13. Eksamile ei tohi tulla isik, kellel on haigussümptomid (palavik, köha, peavalu, lihasvalu).
14. Otsuse eksamile lubamise või mittelubamise kohta tervislikel põhjustel teeb eksamikomisjoni esimees, kes võimalusel kaasab kooliõe, aitamaks otsustada sümptomite üle. Juhul, kui otsustatakse isikut eksamile mitte lubada, on isikul õigus ennast lisaeksamile registreerida.
- 15. Riigieksamiruumis viibivad eksaminandid, käskkirjaga kinnitatud isikud ning Harno poolt määratud välisvaatlejad kannavad eksami ajal maski.**

EKSAMI AJAL

16. Eksaminandid sisenevad ja väljuvad eksamiruumist ükshaaval.
17. Eksamikomisjoni liige kontrollib iga eksamiruumi ees eksaminandi isikut tõendavat dokumenti.
18. Isiku tuvastamise ajaks eemaldab eksaminand maski.
19. Eesti keele eksamil on lubatud kasutada õigekeelsussõnaraamatut (edaspidi ÕS). Õpilane võib võtta oma ÕSi. Neile, kellel ÕS puudub, luuakse võimalus kasutada kohapeal olemasolevaid ÕSe. ÕSi ei jagata eksami ajal teiste kasutajatega.
20. Vältimatu vajaduse korral paneb eksaminand ruumist lahkudes eksamitöö eraldi lauale. Eksaminand kirjutab ise eksamitööle ruumist lahkumise ja naasmise kellaaja ning välisvaatleja kontrollib üle.
21. Eksaminandide tualettruumi liikumine on koolil läbi mõeldud ja korraldatud.

PÄRAST EKSAMIT

22. Eksaminand asetab eksamitöö eraldi lauale ja kirjutab oma tööle koodi ning annab allkirja. Välisvaatleja kontrollib, kas eksamitööle on märgitud õige kood ning eksaminand on allkirja kirjutanud protokollis õigesti lahtrisse.
23. Eksaminandid tulevad eraldi asetatud laua juurde eksamitööd üle andma ükshaaval.
24. Õpilase taotlusel tehakse koopia tema eesti keele, eesti keel teise keelena ja inglise keele eksami kirjutamisosa (õpilase looming) vastustest), kattes kinni ülesande teksti. Koopia tehakse pärast eksami lõppemist (st pärast seda, kui kõik õpilased on oma eksamitöö täitmise lõpetanud) eksamikomisjoni esimehe ning välisvaatleja juuresolekul. Inglise keele ning eesti keel teise keelena eksamil võib koopiaid teha ka vaheajal pärast kirjutamisosa (1. vihik) lõppemist, kui see on ajaliselt ja tehniliselt võimalik. Eksamitööd võib vajadusel koopiaid teha teise ruumi. Koopiaid tegemine ei tohi mingil viisil häirida eksami läbiviimist. Koopiaid tegemisel järgitakse nakatumise maandamiseks vajaliku distantsi hoidmist.
25. Kui kõik eksaminandid on eksamiruumist lahkunud ning lubatud koopiaid eksamitöödest on tehtud, pakib eksamikomisjon eksamitööd tagasisaatmise ümbriku sellele trükitud koodide järjekorras.

LISAINFO:

- www.kriis.ee; tel 1247 – koroonaviiruse info ja küsimused
- vaatleja@harno.ee; tel 7350 566 või 7350 562 – eksamite läbiviimise ja välisvaatlejate küsimused

EKSAMI ETTEVALMISTAMINE

EKSAMIKOMISJONI ÜLESANDED

VÄLISVAATLEJA ÜLESANDED

Eksamikomisjon valmistab aegsasti ette eksamiruumi(d). Enne eksami algust kontrollivad välisvaatleja ningksamikomisjoni esimees, et eksamiruumi temperatuur, valgustus ja sisseseade võimaldavad eksamit läbi viia ning eksaminandid saavad ühekaupa istuda nii, et nad eksami ajal üksteist ei sega. Eksamiruumis peab olema kell eksaminandidele nähtaval kohal.

Laudade vaheline kaugus peab olema piisav, et eksaminandid saaksid iseseisvalt ja häirimatult töötada ning komisjoni liikmed või välisvaatleja vajadusel laudade vahel liikuda. Eksamiruumi seintel, tahvlil ja laudadel ei tohi olla eksamil keelatud materjale: valemid, tabelid, reegleid jms.

Vähemalt 45 minutit enne eksami algust kontrollibksamikomisjoni esimees, kas kõik välisvaatlejad on kohale jõudnud ning tutvustabksamikomisjoni koosseisu.	Välisvaatleja tutvustab ennast, kinnitab rinda vaatleja rinnasildi ning selgitab välja, kasksamikomisjoni kuulub ka eksamiaine õpetaja.
45 minutit enne eksami algust annabksamikomisjoni esimees välisvaatlejale üle kirjaliku eksami või eksami kirjaliku osa materjalid suletud turvakotis (turvakottides).	Välisvaatleja kontrollib 45 minutit enne eksami algust, kasksamikomisjoni esimehelt saadud kirjaliku eksami või eksami kirjaliku osa materjalide suletud turvakott on terve, avab selle ning allkirjastab akti turvakoti vastuvõtmise kohta. Kui eksam toimub mitmes ruumis, võib nimetatud toimingud teha ka ühe välisvaatleja juuresolekul ning akti allkirjastab toimingu juures olnud vaatleja.

Eksamikomisjon ja välisvaatleja kontrollivad koos saadetise sisu ja täidavad protokollieksamimaterjalide paketi avamise kohta. Paketis peavad olema:

- saatekiri;
- ksamigruppide nimekirjad;
- ksamitööd suletud paberümbrikes;
- eksami läbiviimise juhend;
- protokollid paketi avamise ja eksami toimumise ning tööde üleandmise kohta;
- 2 hindamisprotokollie vormi keeleksamite suulise osa või nende osade puhul, mida hindavad kaks hindajat (v.a matemaatika eksam);
- täidetudksamitööde tagasisaatmise ümbrik(ud);
- protokollide tagasisaatmise ümbrik;
- ümbrik(ud) kasutamata jäänudksamitööde ja CD-de tagastamiseks (eesti keel teise keelena ja inglise keele eksamil);
- ksamitööde tagasisaatmise turvakott.

Hiljemalt 20 minutit enne eksami algust peab eksamikomisjon iga eksamiruumi juurde üles selles ruumis eksamit sooritavate õpilaste nimekirja.

Välisvaatleja teavitab viivitamatult Harno-t kui:

riigieksamimaterjalide pakett on avatud varem kui 45 minutit enne eksami algust või välisvaatleja juuresolekuta;
on lahknevasi saatekirja ja saabunud materjali vahel;
riigieksamimaterjalide pakett on transportimisel märgatavalt kannatada saanud;
on kahtluse alla seatud riigieksamimaterjalide konfidentsiaalsus.

Pärast materjalide kompleksuse kontrollimist jagatakse eksamimaterjalid eksamiruumide vahel ning välisvaatleja või eksamikomisjoni esimees viib eksamimaterjalid ja eksamigrupi protokollid eksamiruumi. Kui eksamil on ette nähtud vaheaeg, jaotatakse esmalt üksnes esimese osa materjalid ning ülejäänud materjalid pannakse võimaluse korral seifi hoiule.

Eksaminandid lubatakse eksamiruumidesse mitte varem kui 20 minutit enne eksami algust. Eksamil osalemiseks esitab eksaminand eksamikomisjonile isikut tõendava dokumendi (pass, ID-kaart või autojuhiluba).

Välisvaatleja **jälgib**, et eksamikomisjon tutvustab eksaminandide isikud ning kontrollib eksamitöö üleandmise protokollil alusel, et eksamiruumi lubatakse üksnes selle ruumi nimekirjas olevad eksaminandid.

Eksamikomisjon korraldab eksamil mittevajalike esemete (üleriided, kotid, sülearvutid, mobiiltelefonid, nutikellad, kõrvaklapid jm tehnilised vahendid ning õppematerjalid) hoiustamise väljaspool eksamiruumi või eksamiruumis selleks ettenähtud kohas. Keelatud on mittevajalike esemete hoidmine eksaminandi laual, laua all, toolil või eksaminandi vahetus läheduses.

Eksaminandidel on lubatud eksamiruumi kaasa võtta kirjutusvahendid, hädavajalikud ravimid, elementaarsed isikliku hügieeni tarbed ning eksamile kohane söök ja jook. Lisaks võib lubatud esemete loetelu laiendada vastava aine eksami läbiviimise juhendis.

Eksamikomisjon juhatab eksaminandid istuma **nimekirja alusel** ühekaupa üksteise selja taha. Eksaminandid peavad eksamiruumis istuma selliselt, et nad ei sega üksteist töökirjutamise ajal ning et on võimalik eksami nõuetekohane toimumine.

Vahetult enne eksami algust **veendub** välisvaatleja, et eksaminandid istuvad ühekaupa üksteise selja taga. Juhul, kui eksami läbiviimine on takistatud, teatab välisvaatleja sellest viivitamatult Harno-t ning käitub saadud juhiste kohaselt.

Enne eksami algust veenduvad välisvaatleja ja eksamikomisjon, et eksamiruumis ei viibi kõrvalisi isikuid. Eksamiruumis võivad viibida:

- eksaminandid;
- eksamikomisjoni liikmed;
- eksami välisvaatleja;
- Haridus- ja teadusministeeriumi ja haldusjärelevalvet läbiviiva asutuse esindaja;
- Harno esindaja;
- tugisik ja/või viipekeele tõlk eritingimuste rakendamise korral.

EKSAMI TOIMUMINE

EKSAMIKOMISJONI ÜLESANDED

VÄLISVAATLEJA ÜLESANDED

Eksamikomisjoni liige tutvustab eksamikomisjoni, välisvaatlejat ning eksami läbiviimise korda. Seejärel avab välisvaatleja eksamimaterjalide ümbrikud.

Eksamikomisjon tutvustab antud aine eksami läbiviimise juhendis toodud nõudeid ning eksamikorda.

Tähelepanu juhitakse sellele, et

26. eksamitöö kirjutamiseks tohib kasutada ainult musta või sinist tindi- või pastapliiatsit, pliiatsiga kirjutatud või pliiatsiga kirjutatud ja tindi või pastaga üle kirjutatud vastused hinnatakse 0 punktiga;
27. matemaatika eksamil tohib kasutada jooniste tegemiseks harilikku pliiatsit ja joonestustarbeid (joonlauda, malli, sirklit);
28. parandused eksamitöös tuleb teha selgelt, tõmmates maha terve sõna, sümboli, numברי või arvu;
29. eksamitöö täitmisel ei tohi kasutada korrektuurvahendeid;
30. tuleb kirjutada loetava käekirjaga, käekirja tõttu ebaselged kohad eksamitöös loetakse vigadeks;
31. kõrvalise abi kasutamisel, nutiseadmete, muu mittelubatud abivahendi kasutamisel või mahakirjutamisel, selle üritamisel või kaasaaitamisel kõrvaldatakse eksaminand eksamilt ette hoiatamata, tema eksam loetakse mittesooritatuks ning eksamitulemuseks märgitakse 0 punkti;
32. kui eksaminandi käitumine häirib riigieksami läbiviimist või teisi õpilasi, kõrvaldatakse eksaminand eksamilt ning tema eksamitööd hinnatakse 0 punktiga;
33. eksami ajal on lubatud eksamiruumist lahkuda vaid vältimatu vajaduse korral ja eksaminandi saadab eksamikomisjoni liige, kes ei tohi olla selle eksamiaine õpetaja ega välisvaatleja;
34. eksaminand, kes lõpetab töö varem, annab sellest käega märku ning ootab eksamikomisjoni märguannet eksamitöö üleandmiseks.

Kui välisvaatleja on eksamimaterjalide ümbrikud avanud, jagab komisjon eksamimaterjalid eksaminandidele. Jagatakse üksnes algava eksamiosa materjalid. Täpsed juhised on toodud aine eksami läbiviimise juhendis ning paberümbrikutele on alati märgitud avamise kellaeg.

Välisvaatleja avab eksamiruumis eksaminandide juuresolekul eksamimaterjalide ümbrikud täpselt sellel **kellaajal, mis on paberümbrikule märgitud. Esimene eksamimaterjalide ümbrik avatakse alati kell 10.00.** Avamisel tuleb hoolikalt jälgida, et avatakse üksnes algava eksamiosa materjalid, täpsed juhised on toodud iga eksami läbiviimise juhendis.

Kui kõigile eksaminandidele on eksamitööd välja jagatud, annab eksamikomisjon loa alustada eksamitöö täitmist. Välisvaatleja ja eksamikomisjon tagavad, et ükski eksaminand ei alusta kirjutamist enne kui eksamikomisjon on selleks loa andnud. Pärast loa andmist kirjutatakse eksami lõpu kellaeg eksamiruumis nähtavale kohale.

Eksaminand, kes hilineb, lubatakse eksamile, kui ta on hilinenud kuni 30 minutit ja tal on eksamikomisjoni poolt mõjuvaks loetud põhjus. Hilinenud eksaminandile võimaldatakse tööks täisaeg ning tema tööle märgitakse kellaag, millal ta alustas eksami sooritamist.

Eksamikomisjon ja välisvaatleja tagavad, et eksaminandid kasutavad eksamil ainult lubatud töö- ja abivahendeid, ei kasuta eksamil kõrvalist abi ega kirjuta maha. Oma ülesannete täitmiseks peab välisvaatlejal olema võimalik eksamiruumis ringi liikuda.

Eksaminandidel on keelatud omavaheline vestlemine, üksteiselt esemete (ka töövahendite) laenamine, eksamitöö hoidmine sellises asendis, mis võimaldab teistel eksaminandidel maha kirjutada, käemärkidega viiplemine, huulte miimikat kasutades etteütlemine, spikrite kasutamine, märkuste tegemine või kommenteerimine valju häälega jne.

Eksamikomisjon ja välisvaatleja ei tohi tegeleda eksami ajal kõrvaliste tegevustega.

Eksaminandide nutiseadmed peavad eksami ajal olema välja lülitatud, keelatud on nutiseadmete hoidmine laual või kasutamine mistahes otstarbel.

Eksamikomisjoni liikmetel on keelatud eksaminande ülesannete lahendamisel aidata või neile ülesandeid selgitada.

Välisvaatleja jälgib, et eksamikomisjon tagab eksamikorrast kinnipidamise.

Eksamikomisjon ja välisvaatleja kõrvaldavad eksaminandi eksamilt ette hoiatamata, kui:

- eksaminand kasutab kõrvalist abi või kirjutab maha, üritab seda teha, aitab sellele kaasa;
- on võtnud eksamile kaasa keelatud abivahendeid;
- eksaminandi käitumine häirib eksami toimumist või teisi eksaminande;
- eksaminand kasutab eksami ajal nutiseadmeid vm tehnilisi vahendeid.

Välisvaatleja teeb vastava märke eksaminandi eksamitööle. Eksamilt kõrvaldatud õpilase eksamitöö saadetakse Harno-sse paberümbrikus kuhu pakitakse riigieksami protokollid.

Kõik eksamikorra rikkumised, eksamilt kõrvaldamised ja muud vahejuhtumid fikseerivad välisvaatleja ja eksamikomisjon eksami toimumise protokollis.

Eksami ajal on keelatud eksamiruumist lahkuda, välja arvatud eksamikorras ettenähtud juhtudel (kui eksamiosade vahel on vaheaeg). Erandkorras võib eksaminand, eksamikomisjoni liige või välisvaatleja eksami ajal eksamiruumist lahkuda ainult vältimatu vajaduse korral. Eksaminandi peab sellisel juhul saatma eksamikomisjoni liige, kes ei tohi olla vastava eksamiaine õpetaja. Eksamiruumist väljas viibimise ajaks annab eksaminand oma töö eksamikomisjonile. Eksamikomisjoni liige märgib iga kord eksamitööle eksaminandi eksamiruumist lahkumise ja eksamiruumi tagasituleku kellaaja.

Eesti keele ja matemaatika eksamil kantakse kõik märkmed eksamitöö mustanditelt üle ka puhtanditele.

Kui välisvaatleja lahkub eksamiruumist vältimatu vajaduse korral, täidab tema ülesandeid eksamikomisjoni esimees.

Kui eksaminand rikub oma eksamitöö, võib talle erandkorras anda uue eksamitöö. Eksamikomisjon teeb sellisel juhul vastava märke eksami toimumise protokollis ning annab eksaminandile puhta eksamitöö. Rikutud eksamitöö saadetakse Harno-sse tagasi.

EKSAMI LÕPETAMINE

EKSAMIKOMISJONI ÜLESANDED

VÄLISVAATLEJA ÜLESANDED

Eksaminandidele antakse eksamitöö täitmiseks aega täpselt nii palju kui vastava aine eksami läbiviimise juhendis on ette nähtud. Töö täitmiseks antakse alati täisaeg, ka juhul, kui tegelik eksami või eksamiosa alguse kellaeg erineb juhendis toodust.

Eksamikomisjoni liige teatab eksaminandidele, kui kirjaliku eksami või eksamiosa lõpuni on jäänud aega 30 minutit ja kui aega on jäänud 15 minutit.

Eksaminandid, kes lõpetavad eksamitöö täitmise varem, annavad sellest käega märku ning ootavadksamikomisjoni märguannet eksamitöö üleandmiseks.

Eksamiaja lõppedes annabksamikomisjon eksaminandidele korralduse kirjutamine lõpetada ning kutsub eksaminandid ükshaaval eksamitööd üle andma.

Välisvaatleja jälgib, et eksaminandid lõpetavad kirjutamise.

Eksaminand, kes on kirjaliku eksamitöö lõpetanud:

1. kirjutab riigieksamitöö komisjonile üleandmisel sellele oma riigieksamitöö koodi, mis on esitatud riigieksamitöö üleandmise protokollis ja riigieksamitöö üleandmise kellaaja, juhul kui töö on üle antud enne eksami ametlikku lõpuaega;
2. annab allkirja riigieksamitöö üleandmise kohta;
3. lahkub eksamiruumist.

Eksamikomisjon ja välisvaatleja tagavad, et eksaminandid ei täienda oma eksamitööd pärast eksamiaja lõppu ning välistavad segaduse tekkimise eksamiruumis.

Eksamikomisjon tagab, et eksaminandid annavadksamikomisjonile üle kõik oma eksamitöö osad (ka mustandi), kirjutades tööd üle andes eksamitöö igale osale oma eksamitöö koodi, mis on toodud eksamitöö üleandmise protokollis ning riigieksamitöö üleandmise kellaaja.

Eksamikomisjon tagab, et kõik eksaminandid annavad allkirja eksamitöö üleandmise kohta ning lahkuvad kohe eksamiruumist.

Välisvaatleja jälgib, et iga eksaminand annab oma eksamitöö üleksamikomisjonile, kirjutab sellele eksamitöö üleandmise protokollis toodud eksamitöö koodi, töö üleandmise kellaaja, annab allkirja eksamitöö üleandmise kohta ning lahkub eksamiruumist.

Õpilase taotlusel tehakse koopia tema eesti keele, eesti keele kui teise keele ja inglise keele eksami kirjutamisosa vastustest (nn õpilase looming), kattes kinni ülesande teksti. Koopia tehakse **pärast eksami lõppemist** (st pärast seda, kui kõik õpilased on oma eksamitöö täitmise lõpetanud) **ksamikomisjoni esimehe ning välisvaatleja** juuresolekul. Inglise keele ning eesti keele kui teise keele eksamil võib koopiaid teha ka vaheajal pärast kirjutamisosa (1. vihik) lõppemist, kui see on ajaliselt ja tehniliselt võimalik. Eksamitööd võib vajadusel koopiate tegemiseks viia teise ruumi. Koopiate tegemine ei tohi mingil viisil häirida eksami läbiviimist.

<p>Kui kõik eksaminandid onksamiruumist lahkunud ning lubatud koopiad eksamitöödest on tehtud, pakib eksamikomisjon eksamitööd tagasisaatmise ümbriku sellele trükitud koodide järjekorras.</p> <p>Kui eksamikomplekti kuuluvad hindamisprotokollid, lisab eksamikomisjon tagasisaatmise ümbrikesse ka eksamitööde hindamisprotokollid.</p> <p>Hindamisprotokollid kahes eksemplaris kuuluvad eksamikomplekti järgmistel eksamitel: eesti keel, eesti keel teise keelena ja inglise keel.</p> <p>Mustandeid üldjuhul Harno-sse tagasi ei saadeta, need säilitatakse koolis. Erandiks on varem lõpetanute (varem kooli lõpetanud eksaminandid) mustandid, mis saadetakse koos eksamimaterjalidega Harno-sse.</p>	<p>Välisvaatleja kontrollib veel kord, et igale eksamitööle on kirjutatud eksamitöö kood ning kõik eksamitööd on pakitud tagasisaatmise ümbrikesse.</p> <p>Välisvaatleja kontrollib, et tagasisaatmise ümbrikus on õige eksamiosa tööd, mille koodid on sellel ümbrikul, ning hindamisprotokollid, kui need kuuluvad eksamikomplekti.</p> <p>Välisvaatleja kontrollib, et tööd on pandud tagasisaatmise ümbriku sellele olevate koodide järjekorras. Iga ümbrikus oleva eksamitöö koodi lahtrisse ümbrikul märgib välisvaatleja X ning kirjutab ümbrikule eksamitööde koguarvu.</p>
<p>Eesti keel teise keelena ja inglise keele riieksamil pakib eksamikomisjon kasutamata jäänud eksamitööd ning CD-d selleks ette nähtud ümbriku(te)sse.</p> <p>Kui eksamil on ette nähtud vaheaeg, säilitab eksamikomisjoni esimees eksami esimese osa materjalid võimaluse korral seifis.</p>	<p>Välisvaatleja kinnitab oma allkirjaga eksamitööde tagasisaatmise ümbrikel, et kõik eksamitööd on nõuetekohaselt komplekteeritud ning kõik väljad ümbrikel täidetud.</p> <p>Kui eksamil on ette nähtud vaheaeg, annab välisvaatleja eksami esimese osa materjalid eksamikomisjoni esimehe kätte, kes säilitab materjale võimaluse korral seifis.</p>
<p>Eksami lõppedes vormistab eksamikomisjon eksami toimumise protokoll. Protokollile märgitakse eksamile tulemata jäänud, eksami katkestanud ning eksamilt kõrvaldatud eksaminandide eksamitöö koodid. Protokollile kirjutavad alla eksamikomisjoni esimees ja välisvaatleja(d).</p>	<p>Välisvaatleja kontrollib eksami toimumise protokollis olevate andmete õigsust ning kinnitab protokollile oma allkirjaga. Kui eksam toimub mitmesksamiruumis, kontrollivad ja kinnitavad allkirjaga andmete õigsust kõik vaatlejad.</p> <p>Kõik välisvaatlejad kirjutavad eksami toimumise protokollile oma nime, isikukoodi ja allkirja. See on välisvaatleja eksamil osalemise tõendus ning töötasu arvestamise alus. Juhul kui vaatluskord kestab vähemalt 45 minutit eksami normaalajast kauem, makstakse vaatlejale ühekordset lisatasu. Lisatasu saamiseks märgib iga välisvaatleja isiklikult oma nime juurde eksami toimumise protokollile lisaja põhjuse (koopiade tegemine õpilaste eksamitöödest, lubatud lisaaega kasutanud eksa-</p>

minand, materjalide pakkimine vms) ja **kellaaja millal tema jaoks eksam reaalselt lõpes.**

NB! Välisvaatlejal, kes osaleb erivajadusega isiku eksamil, tuleb märkida eksami lõppemise kellaeg igal juhul.

Välisvaatleja kogub kokku eksamitööde üleandmise protokollid, protokollid eksami toimumise ja eksamimaterjalide paketi avamise kohta ning sulgeb need paketi olevasse protokollide tagastamise ümbrikku. Vajadusel lisatakse samasse ümbrikku ka eksamilt kõrvaldatud isikute eksamitööd ning muud materjalid (seletuskirjad, tõendid jne). NB! Turvakoti üleandmise-vastuvõtmise akti ei pakita protokollide ümbrikusse ega turvakotti!

Eksamikomisjon ja välisvaatleja panevad Harno-sse tagasisaadetavad materjalid kaasasolevasse turvakotti ning sulgevad selle.

Turvakotti pannakse:

- täidetud eksamitööd (pakituna paberümbrikesse);
- eksami protokollid (pakituna paberümbrikesse), v.a turvakoti üleandmise-vastuvõtmise akt;
- eksamitööde tagasisaatmise paberümbrikud mis jäid tühjaks;
- eesti keel teise keelena ja inglise keele eksamil kasutamata jäänud eksamitööd ja CD-d (pakituna paberümbrikesse);
- vajadusel muud materjalid (näiteks rikutud eksamitööd, varem kooli lõpetanute mustandid, kasutamata jäänud turvakotid jne), mis tagastatakse Harno-sse.

NB! Mitmeosaliste eksamite puhul tuleb jälgida, et ei unustataks pakkida ja Harno-sse tagasi saata ka eksami esimese osa töid (nt kui need on antud seifi hoiule).

Pärast turvakoti sulgemist allkirjastab välisvaatleja akti turvakottide üleandmise kohta. Kui eksam toimub mitmes ruumis, piisab, kui akti turvakottide üleandmise kohta allkirjastab üks välisvaatleja. **Akti ei pakita turvakotti, see saadetakse koos turvakotiga (turvakottidega) Harno-sse.**

MIS SAAB SIIS, KUI

<p>Eksaminand hilinebksamile</p>	<p>Eksaminand lubatakseksamile siis, kui ta on hilenud vähem kui 30 minutit ja tal on hilinemiseks mõjuv põhjus. Eksamile lubamise otsustab eksamikomisjon. Kui hilenud eksaminand lubatakseksamile, võimaldatakse talle tööks täisaeg ning tema tööle märgitakse kellaeg, millal ta alustas eksamitöö täitmist.</p>
<p>Eksaminandil ei ole kaasas isikut tõendavat dokumenti</p>	<p>Eksaminand lubatakseksamiruumi kokkuleppel, et eksaminand organiseerib isikut tõendava dokumendi toomise enne eksami lõppu. Kui dokumenti ei tooda, loetakse eksaminandksamil mitte osalenuks. Kui eksaminand sooritabksami oma kooli juures, on eksamikomisjoni otsuse alusel ning välisvaatleja nõusolekul erandkorras õigus lubadaksamiruumi ka eksaminand, kelle kohta esitatakse väljavõte (koopial) õpilasregistrist või kelle isiku on eksamikomisjon muul viisil tuvastanud. Nimetatud juhul teeb eksamikomisjon või välisvaatleja vastava kandeksamitoimumise protokollil.</p>
<p>Eksaminandi ei ole vastava kooli nimekirjas</p>	<p>Eksamikomisjon või välisvaatleja teatab kujunenud olukorrast viivitamata Harno-t telefonil 735 0566 ning toimib saadud juhiste kohaselt.</p>
<p>Eksaminandi nimekirjapilt isikut tõendaval dokumendil erinebksamiprotokollis olevast</p>	<p>Eksaminandi isikut tõendavast dokumendist tehakse koopial ningksamil lõpetamisel pannakse seeksamiprotokollide tagastamise ümberikku. Eksamikomisjon või välisvaatleja teeb vastava märkeksamitoimumise protokollil.</p>
<p>Välisvaatleja kohale jõudes on eksaminandid juba ruumides</p>	<p>Välisvaatleja veendub, et kõikidel eksaminandidel on isikut tõendav dokument ning etksamiruumis viibivad ainult selle ruumi nimekirjas olevad eksaminandid. Kui ruumis viibiv eksaminand ei ole kantud selle ruumi protokollil, teavitab viivitamata Harno-t, kus selgitatakse välja millises koolis ja ruumis eksaminand peab olema.</p>
<p>Eksamimaterjalide pakett on rikutud, see on avatud või seda on püütud avada enne õiget aega, pakett on transportimisel märgatavalt kannatada saanud või on muul põhjusel kahtluse alla seatudksamimaterjalide konfidentsiaalsus</p>	<p>Välisvaatleja teatab olukorrast viivitamata Harno-t telefonil 735 0566 ning toimib saadud juhiste kohaselt. Välisvaatleja koostab seletuskirja ning palub seletuskirja kaksamikomisjoni esimehelt ja teistelt asjasse puutuvatelt isikutelt.</p>

<p>Eksaminand tabatakse eksamikorra rikkumise (mahakirjutamine, keelatud abivahendite kasutamine, teiste eksaminandide segamine jne)</p>	<p>Eksamikomisjoni liige või välisvaatleja pöördub viisakalt eksaminandi poole ja teatab, et eksaminand kõrvaldatakse seoses reeglite rikkumisega eksamilt ning palub eksamitöö täitmine lõpetada. Eksamilt kõrvaldatud eksaminandi eksamitööle kirjutatakse: “eemaldatud eksamilt kell ...”, ehk eksamilt eemaldamise kellaaeg, ning eksamitöö võetakseksamikomisjoni hoiule. Eksami lõpetamisel suletakse eksamitööksamiprotokollide tagastamise ümbrikku. Eksamilt eemaldamise kohta teeb välisvaatleja võiksamikomisjon kande eksami toimumise protokollile ning võtab osapooltelt (k.a eksaminandilt) juhtunu kohta seletuskirjad.</p>
<p>Eksamilt kõrvaldatud eksaminand keeldub eksamiruumist lahkumast või eksamitöö üleandmisest</p>	<p>Eksamikomisjon või välisvaatleja teeb kande eksami toimumise protokollile ning võtab seletuskirjadksamikomisjoni liikmetelt. Kui eksamilt eemaldatud, kuid eksamiruumist lahkumast keelduv eksaminand segab kaasõpilasi, pöördubksamikomisjoni esimees politsei poole ning teatab olukorrast viivitamata Harno-t telefonil 735 0566. Eksamikomisjoni liikmed ja välisvaatleja peavad alati jääma viisakaks ja väärikaks, eksaminandi ähvardamine või füüsilise jõu kasutamine ei ole mingil tingimusel lubatud.</p>
<p>Eksamitööst koopia tegemisel saab eksamitöö kannatada</p>	<p>Kui eksamitööst koopia tegemisel eksamitöö kortsutub, teebksamikomisjon või välisvaatleja selle kohta kande eksami toimumise protokollile. Kui eksamitöö rebeneb või saab muul viisil märkimisväärselt kannatada, tehakse vastav kande eksami toimumise protokollile ning eksamitöö saadetakse tagasi protokollide ümbrikus.</p>
<p>Eksaminandi tervislik seisund halveneb eksami ajal järsult ning ta ei ole võimeline eksamit jätkama</p>	<p>Eksaminandi võib lubada eksamiruumist välja koosksamikomisjoni liikmega. Kui eksaminandi seisund ei taastu mõistliku aja jooksul, annab eksaminand eksamitöö üle ning tema eksamitööle kirjutatakse: “lõpetatud haigestumise tõttu kell ...” ja eksami lõpetamise kellaaeg ning eksamitöö võetakseksamikomisjoni hoiule. Eksami lõpetamisel suletakse eksamitööksamiprotokollide tagastamise ümbrikku. Eksamikomisjon või välisvaatleja teeb kande eksami toimumise protokollile ning vajaduse korral võetakse osapooltelt (k.a eksaminandilt, kui võimalik) juhtunu kohta seletuskirjad. Lisaeksamil pääsemiseks tuleb eksaminandil kolme tööpäeva jooksul esitada Harno-le avaldus lisaeksamil osalemiseks ning eksami toimumise kuupäevaga arstitõend.</p>

Eksami välisvaatleja ei ilmu kohale 45 minutit enne eksami algust või haigestub eksami ajal	Eksamikomisjoni esimees teavitab olukorrast viivitamata Harno-t telefonil 735 0566 ning toimib saadud juhiste kohaselt. Ajalt, mil välisvaatleja ei viibi eksamil, asendab teda eksami vaatlemisel eksamikomisjoni esimees. Välisvaatleja puudumise kohta eksamilt tehakse kanne eksami toimumise protokollis.
Eksami välisvaatleja ei täida korrektselt oma ülesandeid või segab eksami toimumist	Eksamikomisjoni esimees teavitab olukorrast viivitamata Harno-t telefonil 735 0566 ning toimib saadud juhiste kohaselt. Välisvaatleja ebakohase käitumise kohta tehakse kanne eksami toimumise protokollis.
Eksamikomisjoni liige ei täida korrektselt oma ülesandeid või segab eksami toimumist	Kui eksamikomisjoni liige ei täida oma ülesandeid korrektselt, üritab aidata eksaminande ülesannete lahendamisel või segab eksami toimumist, eemaldab välisvaatleja eksamikomisjoni liikme eksamilt. Eksamikomisjoni liikme eemaldamise korral teavitab välisvaatleja olukorrast viivitamata Harno-t telefonil 735 0566. Eksamikomisjoni liikme ebakohase käitumise kohta tehakse kanne eksami toimumise protokollis.
Pärast turvakoti sulgemist selgub, et sinna on tarvis lisada täiendavaid materjale	Turvakotti ei avata. Eksamikomisjoni esimees ja välisvaatleja pakivad lisatavad materjalid ümbrikku, sulgevad selle ja võimalusel kinnitavad teibiga või muul moel turvakoti külge. Välisvaatleja ja eksamikomisjoni esimees teavitavad sellest Harno-t.
Avastatakse muu mittevastavus eksamikorrale	Kui mittevastavus ei sega otseselt eksami toimumist, teeb välisvaatleja kanne eksami toimumise protokollis ning võtab vajaduse korral seletuskirjad eksamikomisjoni liikmetelt. Kui mittevastavus segab otseselt eksami toimumist, teatab välisvaatleja või eksamikomisjoni esimees kujunenud olukorrast viivitamata Harno-t telefonil 735 0566 ning toimib saadud juhiste kohaselt.
Eksamil tekivad eriolukorrad, mida ei ole juhendis kirjeldatud	Eksamikomisjon või välisvaatleja teatab kujunenud olukorrast viivitamata Harno-t telefonil 735 0566 ning toimib saadud juhiste kohaselt.

KONTAKTANDMED

Haridus- ja Noorteamet
Lõõtsa 4, 11415
Tallinn
tel 735 0566; 735 0562
e-post: vaatleja@harno.ee

ERISUSED EKSAMITE LÄBIVIIMISEL

Eesti keel	<p>Eksam koosneb kahest osast ja kestab 360 minutit ilma vaheajata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1. osa – lugemine, • 2. osa – kirjutamine. <p>Mõlemad eksamitöö osad antakse eksaminandidele korraka kätte. Lubatud on kasutada õigekeelsussõnaraamatut (ÕS), mille annab kool. Kui koolil ei ole piisavalt sõnaraamatuid, võivad eksaminandid kasutada oma ÕSi (eksamikomisjon peab kontrollima, et selle vahel ei oleks keelatud materjale).</p> <p>Eksaminandidele võib eksami ajal einet pakkuda, kui see ei sega eksami läbiviimist.</p> <p>Lugemisosa vastuste lehed pakitakse tagasisaatmise ümbrikutesse variantide kaupa ning ümbrikule kirjutatakse ümbrikus olevate tööde koodid käsitsi (koodide järjekorras, alustades väikseimast).</p> <p>Kirjutamisosa ümbrikusse lisatakse hindamisprotokollid kahes eksemplaris.</p> <p>Kasutamata eksamimaterjalid jäävad kooli.</p>
Eesti keel teise keelena	<p>Eksami kirjalik osa koosneb kahest vihikust:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1. vihik – kirjutamisosa (90 minutit), • 2. vihik – kuulamis-, lugemis- ja keele struktuuri osa (140 minutit). <p>Pärast kirjutamisosa lõppu lahkuvad õpilased eksamiruumist vaheajale, mis kestab 30 minutit.</p> <p>Eesti keel teise keelena eksamil pole lubatud kasutada õigekeelsussõnaraamatut ega muid materjale.</p> <p>1. vihiku (kirjutamisosa) ümbrikusse lisatakse hindamisprotokollid kahes eksemplaris. Kasutamataksamivihikud ja kuulamisosa CD(-d) saadetakse tagasi Harno-le selleks ettenähtud ümbrikus.</p>
Matemaatika	<p>Eksam toimub kahes osas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1. osa kell 10.00–12.00 (120 minutit), • 2. osa kell 12.45–15.15 (150 minutit). <p>Pärast 1. osa lõppu lahkuvad õpilased eksamiruumist vaheajale, mis kestab 45 minutit.</p> <p>Eksaminandil on lubatud kasutada mitteprogrammeeritavat taskuarvutit ning joonestusvahendeid. Eksami mõlema osa lõppedes annab eksaminand komisjonile üle lahenduste vihiku.</p> <p>NB! Matemaatika kitsa ning laia kursuse tööd pakitakse eraldi.</p> <p>Kasutamataksamimaterjalid jäävad kooli.</p>
Inglise keel	<p>Eksami kirjalik osa koosneb kahest vihikust:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1. vihik – kirjutamisosa (90 minutit), • 2. vihik – kuulamis- ja lugemisosa (130 minutit). <p>Pärast kirjutamisosa lõppu lahkuvad õpilased eksamiruumist vaheajale, mis kestab 30 minutit.</p> <p>1. vihiku (kirjutamisosa) ümbrikusse lisatakse hindamisprotokollid kahes eksemplaris. Kasutamataksamivihikud ja kuulamisosa CD(-d) saadetakse tagasi Harno-le selleks ettenähtud ümbrikus.</p>